Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori, 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je $5.00 Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 29. avgusta (August 29), 1925. Subscription $5.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 203

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

RUDARSKA STAVKA JE NAPOVEDANA

NA 1. SEPTEMBRA BO PUSTILO DELO 158,000 RUDARJEV.

Vsa pogajanja niso vsled trmoglavosti podjetnikov nič pomogla.

Philadelphia, Pa. — Na koncu vseh brezuspešnih pogajanj je John Lewis, predsednik rudarske organizacije, napovedal prenehanje vsakega dela na polju trdega premoga dne 1. septembra. Stavka je bila napovedana, ker podjetniki niso hoteli ugoditi deset-procentnemu povišanju mezde in ne sprejeti zahtevane "check off" sistema kakor tudi drugih zahtev rudarjev za novo pogodbo.

Napovedana stavka se tiče 158,000 rudarjev na polju trdega premoga, izmed katerih pa jih bo mogoče kakih 10,000 ostalo pri delu za vzdrževanje rudnikov, popravil, pumpanje vode in slično.

Pri pogajanju v četrtek zastopniki rudarjev in podjetnikov niso mogli priti do uspešnega zaključka. Spor se je vršil tudi radi vposlenega števila delavcev. Rudarji so zahtevali, da morajo biti vposlenih vedno enako število delavcev, pri čemur naj bi se pač vzravnavalo delo, dočim so operatorji vztrajali pri tem, da lahko razpolagajo z delavci kakor hočejo in jih odslovijo, kolikor vidijo, da je zanje praktično. Tako vprašanje še ni prišlo na dan pri nobenem pogajanju. Zdaj pa so ga prinesli k razpravi zastopniki rudarjev, ki so vedeli, kako škodo trpi njih organizacija radi nemotenega odslavljanja rudarjev.

O stavki so rudarji izvedeli včeraj, slutili pa so jo lahko že zaprej, če so brali poročila s pogajanj. Predsednik Lewis je rekel, da je vodstvo zadrževalo izdajo o prenehanem delu, dokler ni moglo, ker je upalo, da pride do sprave z operatorji glede vposlovanja ljudi, kakor zahteva unija. Ker pa pogodbe še včeraj ni bilo, unija ni mogla čakati dalje, temveč je bila prisiljena storiti to, kar so zakrivili podjetniki, namreč, da se poda z dela vseh 158,000 mož, kateri spadajo v 325 lokalov na polju trdega premoga. Delo preneha v ponedeljek o polnoči. Prizadetih bo 328 rudnikov, katere obratuje 135 kompanij. V teh rudnikih pa bo med stavko vseeno potrebno obratovati 3264 vodnih sesalk, da se prepreči poplava rudnikov.

Dasi podjetniki niso mogli pričakovati drugega kot napoved prenehanja dela, so baje vseeno presenečeni. Niso se nadejali take vztrajnosti od rudarjev in njih zastopnikov. Njih predsednik odb. pri pogajanjih Inglis je rekel, da je prenehanje dela nepotrebno, kajti rudarji radi tega izgube vsaki dan milijon dolarjev.

Prvi rudnik, ki so ga zaprli takoj pri napovedi, je dotični pri Oneidi, katerega obratuje Lehigh Valley družba. Drugi še podvižejo z delom in bodo producirali do ponedeljka, kolikor se bo le dalo.

Podjetniki že stokajo v velikomestnem časopisju, kako strašno je prizadeta njih industrija. Celo križarsko vojsko kličejo proti unijonizmu. Na dolgo in široko pa razlagajo krivice, ki se jim gode v "črnih dneh unijonizma."

Ali želiš znati pravilno pisat in čitat angleško? Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Rudarji formalno pozvani na štrajk; 158,000 delavcev v 828 antracitnih rovih odloži orodje v pondeljek o polnoči.

Predsednik Coolidge ne odobrava angleških pogojev glede francoskih vojnih dolgov.

Zračna pošta bo morda izročena privatnjm kapitalistom.

Dva letalca ubita v Chicagu.

Danes otvori masna socialistična konvencija v Chicagu.

Politični dogodki v Washingtonu.

Po svetu.

Maroška fronta: Španski letalci mečejo bombe na Ajdir. Francozi prodrli tri milje severno od Taze.

Sirska fronta: Druzi posekali francosko četo in prodirajo proti Damasku.

Nova vojna v Kantonu; komunistični kadetje okupirali mesto in zaprli sto starih uradnikov.

Nov afriški "Mesija" je s krstom utopil čez sto zamorcev.

Smrtna nesreča dveh letalcev v Chicagu

Dvoje letal je treščilo skupaj v zraku; parašuti se niso hoteli odpreti.

Chicago. — V četrtek zvečer sta bila na čikaškem letališču v Maywoodu ubita dva letalca, ki sta padla iz višine 500 čevljev na tla, ko se njuno letalo razbilo v koliziji z drugim letalom. Žrtvi sta vojaški častnik Talcot P. Smith in avijatiški rezervni častnik William L. Heptig.

Oba ponesrečenca sta bila na enem letalu velikega modela Dehaviland. Letalo pa, ki je v zraku trčilo z njunim, je bil mali vsekovinski Curtiss, katerega je pilotiral poročnik R. W. Douglas. Kolizija je bila tako silna, da je Curtiss razparal Dehavilandov rep na dvoje. Douglasu se ni zgodilo nič žalega in spustil se je takoj na tla. Medtem je pa drugo letalo že ležalo na tleh — kup razvalin v dimu in plamenu. Letalca v razbitem eroplanu sta naglo pograbila parašuta, da se rešita, toda bila sta prenizko in predno sta se parašuta odprla, sta že ležala oba na tleh mrtva.

Letalci, ki so bili pravkar prišli z vojaških manevrov v Rockfordu, so delali v zraku razne vratolomne kroge, ko se je zgodila nesreča. Douglas se izgovarja, da mu je solnce posvetilo v obraz in ga za moment oslepilo, vsled česar ni videl drugega letala tik pod seboj.

Civilna vojna v Kantonu; kadetje okupirali mesto

Ameriški konzul poroča, da so novi gospodarji komunističnega mišljenja. Več ko sto uradnikov aretiranih.

Washington, D. C. — Ameriški generalni konzul Jenkins v Kantonu na Kitajskem je 27. avgusta poročal državnemu departmentu, da so kadetje Whampoa okupirali Kanton in aretirali več ko sto uradnikov prejšnjega režima, ki so menda zapleteni v umor Lin Čung Hoja. Vse strategične točke so v rokah kadetov in vrši se preiskava od hiše do hiše. Kadetje, ki so opremljeni s topovi in drugim modernim orožjem, so komunističnega mišljenja.

Nove vrste žabe odkrite.

Dunaj, 28. avg. — Raziskovalci so te dni odkrili podzemeljsko jezero v Dolomitskih Alpah blizu Inomosta. Jezero je neki pet milj dolgo. V vodi so videli žabe rdečkaste barve, dolgega repa in brez oči, ki izžarevajo svetlobo kakor kresnice.

COOLIDGE JE PROTI ANGLEŠKIM POGOJEM

Francija mora plačati štiri milijarde svojega dolga ne glede na aranžma v Londonu. Predsednik mogoče pošlje privatno noto v Pariz.

Swampscott, Mass. — Predsednik Coolidge je proti angleško-francoskem zaključku v Londonu glede vojnih dolgov. Francija mora vrniti Ameriki vojna posojila ne glede na pogoje Anglije, ki je pripravljena vzeti od Francije le vsoto dvoodstotnih obresti skozi dobo 62 let, če Združene države pristanejo na enake pogoje.

Predsednik sicer ni dal uradne izjave v tem oziru, toda poročevalcem, ki so ga obiskali v četrtek na njegovem poletnem Belem dvoru, je povedal svoje mnenje v tem smislu. Uradniki, ki so v tesni zvezi s predsednikom, so tudi rekli, da se Amerika ne more ozirati na zaključke med Anglijo in Francijo. Kolikor je sklepati iz mišljenja v predsedniškem krogu, se bo Amerika pogajala s Francijo le z ozirom na njeno finančno stanje; pogoji, ki jih je dala Amerika Belgiji in Angliji, ne pridejo prav nič v poštev. Najmanj pa bodo vplivali pogoji, katere je dala Anglija Franciji glede svojih vojnih posojil. Ti pogoji so zadeva Anglije in Francije same.

Washington, D. C. — Zvezni krogi se čudijo londonskemu aranžmu med Anglijo in Francijo o poravnanju francoskega vojnega dolga Angliji. Splošno mnenje tukaj je, da Amerika ne sprejme londonskega zaključka. Predsednik Coolidge morda informira Francijo v privatni noti, da Združene države ne morejo upoštevati drugih strank pri fondiranju svojih posojil. Akcija Amerike bo v tem oziru popolnoma neodvisna.

London, 28. avg. — Brez malega vsi londonski listi ljuto napadajo vlado radi pogojev o plačevanju francoskega vojnega dolga Angliji.

Debata o evoluciji

Vseučeliščni profesor in baptistovski pastor sta razpravljala o vprašanju v dvorani čikaške univerze.

Chicago. — V četrtek zvečer je bila javna debata o evoluciji v Mandelovi dvorani čikaške univerze med dr. W. B. Rilleyem, pastorjem prve baptistovske cerkve v Minneapolisu in Ed. A. Burtom, profesorjem filozofije na čikaški univerzi. Občinstvo, kakor je bilo soditi po aplavzu, je bilo približno razdeljeno na enaki polovici; ena je pritrjevala profesorju, druga pa pastorju.

Zanimanje za debato je bilo veliko. Poslušalci so zdajpazdaj zagnali hrup odobravanja kakor na žogo-igrišču.

Dr. Rilley je dejal, da ni niti trohice dokaza o evoluciji in zato je nemoralno, če se v šolah razlaga nekaj, česar ni. Profesor Burt je odgovoril, da znanost nima najmanjšega dokaza o fundamentalistični ideji ustvarjenja odrastlega človeka. Pri tem je rekel: "Rajši vidim, da se moji otroci ne uče ničesar o veri in Bogu, kakor da bi jim kdo vbijal v glavo vero in Boga, kakršnega prikazujejo fundamentalisti."

Ko je Burt dejal, da je evolucija ravno tako dokazana kakor zakon težnosti, je pastor vrgel "kvoder" v zrak rekoč: "Če bi ne bilo težnosti, bi novec zdaj ostal v zraku. Pokažite mi sličen dokaz evolucije". Nato je Burt rekel: "Evolucija deluje drugače kakor težnost (gravitacija). Pojdite z menoj v muzej, pa vam pokažem dovolj dokazov".

Vlada namerava izvesti zračne pošte

Predsednik Coolidge in glavni poštar sta pripravljena dati pošto privatnim kapitalistom.

Cleveland, O. — Kakor je razvideti iz govora glavnega poštarja H. S. Newa, ki ga je imel v četrtek na tukajšnji konvenciji poštarjev, se je zvezna vlada že naveličala zračne pošte, dasi ista napreduje z dobrim uspehom. New je dejal, da poštni department najbrž v kratkem opusti poštni business v zraku. On in predsednik Coolidge sta mnenja, da so "privatne družbe v stanju boljše opravljati ta business kakor vlada".

New je poročal, da zračna pošta že stane vlado nekaj manj kot deset milijonov dolarjev in "eksperiment je bil vreden teh stroškov", kajti stimuliral je trgovsko eronavtiko. New je tudi rekel, da stroški pošte stalno rastejo. Do leta 1932. narastejo na preko ene milijarde dolarjev, če pojde tako dalje.

Morilec provokaterja umrl brez kesanja

Ganljiva povest o mladem, junaškem revolucijonarju.

Varšava, Poljska. — (F. P.) — Komaj tri ure so potekle po obsodbi in straža je že peljala mladega poljskega čevljarja Botwina pred krdelo strelcev. Revolucijonarni ponos in junaštvo, s katerim je mladenič zrl smrti v oči sta izzvala občudovanje celo pri poljskem nazadnjaškem časopisju. "Njegove oči so žarele ponosa!" pravi list "Gazeta Poranna", "Gazeta Warszawski", ki je najbolj nazadnjaški list v Varšavi, pa pripoveduje o usmrčenju z nekako ginjenostjo.

Predsednik Vojčehovski sam bivši socialist, je odklonil spremembo obsodbe, čeprav Botwin ni dosegel niti dvajsetega leta. Obsojen je bil na smrt, ker je ubil agenta-provokaterja, nekega onih vohunov belega poljskega terorja, ki so bili krivi smrti na stotine poljskih delavcev.

Pri svojem poslednjem sestanku z materjo in sestro, Botwin ni hotel govoriti o svoji usodi, samo utolažiti je hotel svojo družino. Nikakih verskih ceremonij si ni dopustil, češ, da komunist jih ne potrebuje. Obsodba je bila izrečena ob desetih dopoldne, na morišče pa je bil gnan že ob 1:15. Ko je korakal, je pel Internacijonalo, njegov advokat je bil do srca ganjen, toplo mu je stisnil roko, rekoč: "Vsa čast tebi, Botwin!" Na strelišču si mladi revolucijonar ni pustil zavezati oči, in njegove zadnje besede, prej kot je zagrmelo iz pušk, so bile: "Doli z buržoazijo! Živela družabna revolucija!"

Ko so na sodišču vprašali Botwina, če se kesa radi svojega dejanja, je odgovoril sodniku: "Kesam se, ker sem ubil moža, kar sem izvedel, da je imel ženo in otroke, toda prav nič se ne kesam, da sem ubil agenta-provokaterja."

FOSTER ZMAGAL NA KONVENCIJI KOMUNISTOV.

Chicago. — Konvencija delavske (komunistične) stranke, ki je trajala tri dni v Imperial dvorani, 2400 N. Halsted st., je bila zaključena v sredo. Na zborovanju je bilo 63 delegatov. Zmagala je Fosterjeva struja, ki je bila ves čas zborovanja v konfliktu z Ruthenbergovo frakcijo. Spor v poteku konvencije je bil večkrat tako velik, da bi bilo skoraj prišlo do razcepljenja organizacije.

Agitirajte za "Prosveto"!

WASHINGTONSKO TEDENSKO PISMO

V Beli hiši izgubljajo zaupanje do farmarjev.—Ob smrti ustanovitelja velikega javnega hidroelektričnega podjetja. — Priporočila tajnika Hooverja zaradi kavčuka. — Ameriški zastopniki za Rusijo.

Washington, D. C.—Coolidgeva administracija izgublja zaupanje do farmarjev na zapadu in jugu pri prihodnjih kongresnih in governerskih volitvah. Poročila iz Missourija, Oregona in Colorada kakor iz Illinoisa, Penne ter Indiane so precej slična. Farmarji so obubožani, dolgov ne morejo plačevati, svojim družinam pa ne dati dostojnega preživljanja.

Poljedelski tajnik Jardine se prizadeva oduševiti farmarje. V farmarsko časopisje piše lepe povesti. Prvi njegov spis pripoveduje o neki premični sliki z imenom "Uboga gospa Jonesova", katera pokazuje, da življenje farmarjeve žene ni zdaleka tako težko kot delavčeve v mestu. Neki drugi spis se bavi z letošnjim pridelkom, o kojem pravi, da ga bo malo, ampak zato da bodo cene lepe.

Vzeto v splošnem bodo glavni ameriški pridelki letos za tri odstotke pod lanskimi, čeprav je več zemlje obdelane. Pridelkov bo manj kot v kateremkoli prejšnjem letu razun let 1921 in 1911. To bo morda povzročilo, da se bodo cene na trgu nekoliko dvignile, ampak izboljšek bo prišel na ta način le za farmarje, ki imajo pridelka nad normalo. Kongresniki z zapada so pripravljeni pri prihodnjem zasedanju v decembru pogovarjati se o preiskavi tovornih pristojbin, zadružnem trgovanju in drugih običajnih odpomočkih, ki se jih poslužujejo v krizah poljedelstva.

— S smrtjo Adama Becka, ustanovitelja in mačelnika Ontarijske hidroelektrične komisije, je šel najslavnejši ekspert v Severni Ameriki na polju javnega razvijanja in razdeljevanja hidroelektrične sile. Ontario Hidro je največje podjetje na svetu, ki proizvaja in razpečava električno silo in je najboljši vzor javnega lastništva. Več kakor 200 mest, vasi in trgov je zainteresiranih v tem provincijalnem podjetju. Komaj preko reke Niagare žive, pa plačajo samo polovico toliko, kolikor morajo Američani plačati svojim privatnim kompanijam.

Po smrti zaslužnega moža bodo podjetniki južno od kanadske meje in tam preko dobili zopet več poguma, da bodo v časopisju vodili boj proti imenovanemu velikemu javnemu podjetju. Politikaši in bankirji so že sedaj neprestano vodili boj proti "bekizmu," katerega bi radi označili kot revolucijonarni socializem in komunizem.

— Tajnik Hoover prizna nezmožnost ameriških konzumentov kavčuka v razmerah, ko imajo Angleži monopol nad to surovino. Iznašel je junaško odpomoč, namreč, da se ustanovi še ameriški monopol, ki bo lahko konkuriral angleškemu.

Kar je še bolj važno iz krajev, kjer dobavljajo kavčuk, je kositer v danski Vzhodni Indiji, katerega produkcija bo kmalu nadkriljevala svet. Amerika mora kupovati kositer za konzervirana živila. Morda bodo plezale tudi cene kositra ravnotako kot kavčuka.

— V Leningrad je šla komisija, v kateri je bivši governer Indiane Goodrich, ki zastopa univerzo v Indiani; Frank Golder z univerze Štanford in H. H. Donaldson z univerze države Pennsylvanije. Šli so na proslavo 200-letnice Ruske akademije znanosti. Zdi se, da je zapadna blokada proti novemu kulturnemu življenju v Rusiji razbita.

Ameriški znanstveniki so poslali brzojavke častitanja in dobrega voščila, znanstveniki, katerim ni bilo mogoče iti, priznavajo v pismih visoko mesto, ki so ga dosegli Rusi v svetovni znanosti. Izjavljajo tudi upanje na skorajšnje medsebojno sporazumljenje in pomoč kot pred vojno. Anglija in Nemčija bosta zastopani v Rusiji z več kakor sto znanstveniki.

Vesti z maroške in sirske fronte

Francozi poročajo o zmagi, Španci pa o nadaljnem metanju bomb na Abdel Krimov glavni stan. Nov napad na Damask prihaja.

Melilla, španski Maroko, 28. avg. — Petdeset letal je včeraj spustilo na tone bomb na Ajdir in bližnje rifijanske vasi. V Ajdiru je glavni stan Abdel Krimove rebelne armade. Veliki oblaki dima dokazujejo, da so vasi v ognju. Izgube Rifijancev morajo biti velike.

Fez, francoski Maroko, 28. avg. — Francoske čete so včeraj izvojevale novo zmago severno od Taze. Francozi so prodrli čez sovražne strelske jarke tri milje daleč na 15 milj dolgi fronti.

Pariz, 28. avg. — Poročilo iz Damaska se glasi, da pride nov napad rebelnih Druzov na mesto vsak hip. Rebeli so včeraj po vročem boju okupirali mestece Khibeth-el-Gazali severno od Damaska in pognali v beg četo francoskih žandarjev dve milji južno od mesta. Francoska kolona, ki je prodirala južno od Ezre, je bila zajeta in posekana. Druzi so vzeli Francozom veš materijal. V severni Siriji se pojavljajo upori v Homsu, Hami, Aleppu in Aleksandreti. Arabci in Turki se dvigajo povsod proti francoskemu režimu. Francoska vlada je sklenila poslati bojno ladjo v Beirut.

SOCIALISTIČNA SLAVNOST V CHICAGU.

Chicago, Ill. — Danes in jutri sta velika dneva za socialistično stranko v Ameriki. Konvencija, kateri bo predsedoval Evgen V. Debs, prične danes ob dveh popoldne v Douglas Park Auditoriumu na Kedzie in Ogden ave. Zvečer se bo vršil banket na čast Debsu tudi v Douglas Park Avditoriju.

Jutri pa bo veselica v Riverview Parku. To bo delavska proslava izvanredne zanimivosti. Glavni govornik bo tudi ob tej priliki postarni Debs, kateri ravno sedaj proslavlja svojo petdesetletnico delovanja v socialističnem delavskem gibanju. Na shodu, ki bo v Riverview parku jutri bodo sestavljeni tudi mirovni načrti za kongresno kampanjo socialistične stranke v letu 1926, namreč za Illinois in sosednje države.

VOJAKA NASTOPILA JEČO.

San Francisco. — Paul Crouch in Horace Trumbull, znana komunistična vojaka s Havajskega otočja, ki sta bila obsojena radi svojega političnega delovanja med vojaki, sta z eskorto dospela v Alcatraz, vojaško ječo v zalivu San Francisca, kjer je bilo mnogo vojaških jetnikov že med vojno. Ponovno zaslišanje ni bilo dovoljeno.

Enajst oseb utonilo v Tokiju.

Tokijo, 28. avg. — Najnovejša katastrofa, ki je zadela glavno mesto Japonske, povodenj, je tirjala enajst človeških žrtev kolikor je do zdaj znano. Gmotna škoda se ceni na milijone dolarjev. Voda je odnesla železniške tire in mostove v mnogih krajih. Dež, ki je lil nepretrgoma 40 ur, je prenehal.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $6.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

135

Datum v oklepanju n. pr. (Aug. 31-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

TRDE, ZELO TRDE GLAVE SO NEKATERI LJUDJE.

Nekateri ljudje so zelo trde glave in nočejo nekaterih pojmov zapopasti za nobene ceno, akoravno se včasi radi pobahajo, da so veliko let trgali hlače po šolskih klopeh. Ampak to je bolj navidezno. Skoraj je nemogoče verjeti, da so res tako trde glave in tako nevedni. Sto in stokrat je bilo že razloženo, kaj je mednarodnost, tudi razni slovarji in leksikoni razlagajo to besedo. Kljub temu pa nočejo razumeti, kaj ta beseda pomeni.

Ako jim človek verjame, kar trdijo in jih obžaluje, ker so hodili toliko časa v šolo, pa ne razumejo te besede, se čutijo prav radi užaljene. Ali kljubtemu se obnašajo in vedejo, da so zelo trde glave in slabih možganov. Mednarodnost, breznarodnost in protinarodnost vse — vse ti mečejo v en koš.

To se ne godi samo pri Slovencih. Na to naletimo pri Nemcih, Francozih, Italijanih itd. Naši narodnjakarji — klerikalni in liberalni — niso učitelji ali mojstri, ki so prvi pričeli tolmačiti mednarodnost na tak način, da bi bila njih razlaga k večjem brez ugovora sprejeta v blaznici, ampak oni so učenci. Čitali in slišali so, kako narodnjakarji v raznih oblekah pri drugih narodih tolmačijo to besedo. Vselej, kadar razlagajo to besedo naši narodnjakarji, je navadno posnemanje. Prav nič lastnega ni v njih razlagi. Kakor so slišali druge žvrgoleti, tako čivkajo.

Fraza o breznarodnosti socialistov je priromala k nam iz nemških in italijanskih listov. V tej razlagi ni prav nič slovensko narodnega. Narodno je vendar to, kar je samoniklo zrastlo na slovenskih narodnih tleh, nikakor pa klaverna trditev, ki je priromala k nam od Italijanov in Nemcev.

Z našimi narodnjakarji je tako kot z vero. Na svetu je mogoče še peščica verskih idealistov, ki zaupajo v silo Kristovega nauka. Ti ljudje so osamljeni in zasmehovani od tistih, ki imajo oficijelno krščanstvo v zakupu.

Znano nam je, kako je pravoslavna cerkev preklela in izobčila iz svoje srede Leva Tolstoja, ruskega krščanskega misleca in pisatelja. Tam na jugu branijo biblijo s postavami, ko je Bog vseveden in vsemogočen ter prav gotovo ne potrebuje pomoči od slabotnih ljudi, da ga branijo.

Najde se tudi semintje kakšen idealen nacijonalist, ki se prav gotovo loči od tistih narodnjakarjev, ki nosijo narodnost vedno na jeziku in ob vsaki najmanjši priliki mahajo z zastavicami.

V kapitalistični človeški družbi sta narodnost in vera tudi pri gotovih ljudeh predmet kupčevanja. Narodnost in vera služita mnogim ljudem kot sredstvo za obogatenje. S pomočjo narodnosti in vere izkoriščajo delavstvo.

Mednarodnost je za delavce živa potreba, ne pa kakšna trma ali muhavost. Delavski razred se ne more bojevati za svoje pravice ali osvoboditev iz mezdne sužnosti, ako ni organiziran mednarodno. Nasprotniki delavstva vprav zaradi tega odvračajo delavstvo od mednarodnosti, dasiravno se nima narodnost ničesar bati od mednarodnosti. Mednarodnost ne zanikuje narodnosti, ampak je na nji zgrajena. Karel Marks je sam učil, da se morajo delavci najprvo organizirati narodno, da se lahko organizirajo mednarodno.

Res se pa mednarodnost razlikuje od nacijonalizma. Njena razlika je v tem, da se ozira enako na vse narode. Mednarodnost je mogoča le na podlagi enakopravnosti, ki je pogoj mirnemu skupnemu življenju. Mednarodnost je skupnost, solidarnost narodov in izključuje vlado naroda nad narodom in privilegije posameznih narodov. Ako bi narodnjakarji res hrepeneli po enakopravnosti vseh narodov, tedaj bi našli svoj ideal v mednarodnosti. Če narodi skupno in vzajemno delajo, tedaj se ozirajo tudi na pravične zahteve vsakega posameznega naroda ne glede nato, če je šibek ali močan.

Tisti ljudje, ki očitajo delavstvu, da izdaja interese svojega naroda, ker se organizira mednarodno, imajo hudobne namene, zraven pa so še hinavski.

(Dalje prihodnjič.)

JAVNA GOVORILNICA

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev "Prosvete".

Ely, Minn. — Ni sicer moja navada pisariti v ta ali oni list, toda ko čitam vrvarski list z dne 20. in 21. avgusta št. 131 in 132, mi ni mogoče več zadržati se, da ne bi odgovoril piscu članka To in ono, v katerem slika življenje ubogega mr. Mladiča, zastopnika v tiskarni Edinost tiskanih listov.

Kakor nam opisuje trpljenje tega velikana — na duši in telesu — je mr. Mladič vsega občudovanja vreden človek na svetu. Opisuje namreč, da se je trudil z njim po milwauških cestah, kjer je mr. Mladič obiskoval tamošnje naročnike. Piše, da sta hodila približno dve uri prej kot sta dobila enega naročnika doma. Tudi pravi, da nista dobila nič jedi kot zajutrek zjutraj pri tamošnjemu župniku. Obenem pravi, da mr. Mladič ne dobi skoraj celi dan nič jesti, dostikrat se trudi lačen seveda vse v božjo čast. Potem nam opisuje drugo plat. Tukaj se šele vidi prava plitkost znanja, kako živimo mi, vsega sita delavska gospoda. Da se bolje spoznamo, citiram par odstavkov tega dopisa.

•

"Z Mladičem sva jo mahnila v mesto. Dobrih 10 minut sva se vozila, na to pa hajdi peš od hiše do hiše. Vročina pripeka. Mladič nese v vsaki roki velik kufer, kjer so vse vrste knjige in knjižice, koledarji in rožnivenci. Koraka ves vpehan dobre pol ure. Potrka na vrata enega naročnika, ga ni doma.

Stoji nekaj časa pri hiši, kar začne pes lajati v hiši. Pojavijo se otroci pri oknju, povedo, da ata pride domov zvečer, mama pa je nekam odšla in pride tudi še le zvečer domov. Ubogi otroci!, sem si mislil, ko sem stal poleg Mladiča. Imajo očeta in mater, pa tudi ne. Uboga deca zapuščena in prepuščena sama sebi, ali ima ta deca očeta in mater. Ne. Res je oče mora delati, a mati, ki ima otroke, bi morala, ali oddati otroke dobremu prijatelju — sosedu, če kam gre, ali pa doma biti in čuvati in vzgajati deco. Zato so pa otroci v Ameriki vsi drugačni kot v starem kraju. Tam so bili vedno združeni s svojimi stariši, tu v Ameriki pa otrok ne vidi cel dan ne očeta, ne matere. Oče naj dela, pa preživi družino, žena ki ima majhne otroke, pa mora biti doma.

Torej nobenega doma. Pol ure mora Mladič hoditi do druge hiše. Enak odgovor nobenega doma. Vstopi na corner, pogleda na listek, kam se hoče obrniti sedaj do najbližjega naročnika.

Četrt ure peha in peha, znoj mu teče od čela in lic, pride do hiše. Se je preselil, ga ni več tukaj. Kje stanuje? Na tej in tej cesti, koliko je številka. Ne vem. Sedaj pa naj Mladič išče, lahko išče cel dan, a naročnika ne bo dobil. Alo naprej, prihodnja hiša je 5 minut daleč. Doma so. Bote obnovili naročnino. Da, plačam Edinost in Ave Marijo. Da je enega dobil doma, se je Mladič mučil v vročini peš, v rokah dva teška kofra skoro 2 uri.

Sedaj se dobijo pa ljudje, ki pravijo, da se Mladiču dobro godi, da se samo sem ter tje vozi, lenobo pase itd., vsaj veste sami, kaj vam nevoščljivec vse natvezi.

Dobro, jaz sem vam Mladiča in njegovo trpljenje opisal samo od ene strani. Opišem vam pa drugo plat. Ti si lepo doma. Opoldne se vsedeš k mizi, na kateri je krožnik mesne juhe, 4 kose mesa, s smetano mešan krompir, kruha ne maraš jesti, ako ga ne namažeš s putrom. Pred te navse zadnje postavi gospodinja veliko skledo solate. Na tu imaš, pa jej. Ko si se mesa najedel praviš, no ta stara, imaš kaj pijače. Za pop ne maraš, ta je za otroke, mleko in kava je za ta stare, voda še za v čevlje ni dobra. Kaj pa vendar hočeš? Ej saj veš kaj. Prinese ti žena kupico dobrega vinčka, pa ne samo kupico, ampak cel kvort rmenozlate božje kapljice. Šment, če sedaj ne boš zadovoljen, tudi nikdar ne boš. Vstaneš od mize, v ogledalo se pogledaš, nasproti se ti smehlja tvoj rdeči in rejen obraz, saj se lahko, poln želodec dobre hrane in pijače. Brke še malo popravih, smodko prižgeš, vsedeš se v gugalnik, očala obrišeš, nadeneš jih in vzameš nato časopis v roke in bereš. Ako še nisi spil cel kvort, žena prinese majhno mizico, dene kvort z kozarcem na njo, postavi jo k tebi. Kaj hočeš vendar še boljšega? Saj imaš kos paradiža.

Ne godi se pa tako Mladiču. Takrat sva hodila po Milwaukee, pa nisva nikjer nič dobila in ako bi nebila eno gospodinjo prosila, nama naj kaj napravi, bi bila opoldne in potem še cel popoldne lačna. Pa takrat je bilo že dobro, ko je nama zjutraj skuhal obilen zajutrek Father Pakiž. S tem sva se dobro podstavila. Mladič mi je pripovedoval kolikokrat skoro cel dan ne dobi nič jesti.

Tako vidite dela mož, ki razširja katoliško časopisje. On več dobrega stori kot ne vem kdo za vero, ker tako pridno razširja katoliški tisk. Ljudje bi mu morali biti hvaležni zato, da se mož tako žrtvuje. Ljudje lahko prezirajo njegovo dobro delo, a Bog ga ne bo in mu bo enkrat zato obilno poplačal."

•

Sedaj pa vprašam vas, delavci, ali ni to vse resnično kakor piše gospod duhovni oče? Vprašam gospoda Miklavčiča ali je bil že katerikrat v hiši, kjer je recimo družina iz pet šest ali več glav in oče dela za to družino, ter za svoje delo dobiva $3 do $4 in par centov več plače? Ali je videl juho in s smetano mešan krompir pa s putrom pomazan kruh? Mislim, da ne. Ako ga je videl, se je to zgodilo le ob veliki noči ali o božiču, katere dneve imajo od njih zasleplјeni še za dneve, ki se morajo počastiti z vsemi vrlinami požrešnosti.

Nekoč sem debatiral v moji hiši z mr. Mladičem, kateri mi je pripoznal, da njegova žena dela nekje v tovarni ter mu s tem pomaga preživljati družino. Rekel sem mu v obraz, da je sramota za tako krepkega moža kot je on, da mora delati žena in preživljati družino. In je sramota.

Ako mu agitacija ne nese toliko, da bi jih mogel preživiti, naj jo pusti in naj gre delat v tovarno sam, potem bo tudi njemu žena opoldne prinesla na mizo delikatese, kakor so zgoraj omenjene, ter mu ne bo treba hoditi od hiše do hiše s praznim želodcem, kakor sedaj. Ne bo mu treba čakati na ostanke z naših preobloženih miz.

Lahko bi še omenil dosti, toda toliko je za enkrat zadosti. Iz tega lahko vsak sam posname, kdor ima količkaj v glavi, kako se nam predbaciva požrešnost in zapravljivost, med tem ko veliki možje stradajo in se pehajo za naš blagor. Hvala jim, nebodijihtreba!

Pozdrav čitateljem Prosvete. — Presiti delavec.

Jugoslavija

Piše dr. Ivan Svegel.

(KONEC.)

Ena glavnih zaprek ameriškemu trgovskemu razmahu v Jugoslavijo in balkanske države bo šla, ko bo prišlo do medsebojnega spoznanja in dobre volje za ustanovitev direktnih prometnih zvez. Morala bo pač tudi Jugoslavija odstraniti nekaj svojih neprimernih regulacij glede potnih listov, dočim bodo morali ameriški in kanadski izvažalci sprejeti nemški način vstopanja na trg in nuditi dolarski kredit. Z ramen uvažalca pa bodo morali prevzeti vsaj del rizike, ki je zvezana s padcem denarne vrednosti.

Zadnje čase so angleški kapitalisti pokazali naraščajoče zanimanje za investiranje v Jugoslaviji. To je pripisati zaupanju, ki izvira iz zdravega gospodarskega stališča države, kakor tudi iz velikih političnih interesov, ki jih ima britanski imperij v Sredozemskem morju, zlasti v vzhodnem delu. Temu sledi tudi jugoslovanska diplomacija, kar more voditi le do dobrodelnih uspehov. Njih in angleški interesi vodijo v isto smer in tudi angleška politika glede Rusije je velike važnosti za Evropo, posebno za slovanske države.

Kapital je v finančni obliki potreben za povzdigo nove države in razvoj njenih naravnih zakladov, kakor je človeški kapital potreben v formi vseljevanja na drugih kontinentih. Naše mlade industrije imajo naravne pogoje, surovine, poljedelstvo, rastoče prebivalstvo poljedelcev, ki bo zmožno porabiti vse produkte. Brez solidne poljedelske podlage bi bile industrije vedno bolj kratkodobne stvari. To je lahko opažati v južni Afriki brez ozira na njena rudišča. Trajna bodočnost države je ležeča na njeni prsti, ne pod prstjo. Malo je upanja, da bi Jugoslavija sledila trgovinski podonavski zvezi ali čemu sličnemu, kakor se propagira z Dunaja, kajti to bi pomenilo smrtno obsodbo za njeno mlado industrijo in izdelke, kar bi tudi ne bilo prav. Industrije da bolje uspevajo morajo biti blizu surovin. To je, tisto, k čemur vodi osvoboditev evropskih držav. Pred vojno so jemali surovine iz naših dežel, izdelovali pa so jih daleč v tujini poleg stolnih mest. Naše ljudstvo se je moralo izseljevati. Iz te svrhe je vse železniško omrežje bilo zgrajeno proti enemu središču ter je spajalo le Dunaj in Budimpešto z morjem. Železniška proga Ljubljana—Zagreb—Belgrad, ki je hrbtenica naše države je bila zgrajena kot malovredna postranska proga, Bosna je pa dobila same ozkotirne železnice. To je ravno zadržalo razvoj dežele in je držalo nazaj razvoj tudi prva leta po vojni, čemur pa se že odpomaga. Avstro-Ogrska je pričela vojno, ker ni hotela pustiti Srbije do morja. Taka so pota usode, da Avstrija sedaj nima sama pristanišča in admiral, ki diktira na Ogrskem pa je ostal brez ogrskega tujega morskega pristanišča.

Najbolj nujna potreba v Jugoslaviji je poleg izboljšave že nad štirideset let starih železnic, postavitev novih železniških prog do dalmatinskega obrežja. Proga v Split iz sredine Jugoslavije je dograjena in odprta, potrebna je proga do Kotora. Veliko sto milj nove proge je potrebnih in okoli 9000 lokomotiv ter 20,000 želez. vozov. Da ustanovi trgovsko mornarico je vlada sklenila dati vsako leto 20 miljonov dinarjev za železniške zveze z Jadranom. Jugoslavija gradi železnice kot privatna podjetja pod vladno kontrolo, kakor so bile železnice po starih evropskih državah in je do današnjega dne še operiranje v Angliji. Da dobi zadostne količine denarja pa je vlada sklenila garantirati gotove koncesije za gotovo dobo let sindikatom tujih kapitalistov, kakor je bilo že izvršeno v slučaju ameriškega Blairovega sindikata.

Ne morem še dalje razpravljati o gospodarskem pregledu po Jugoslaviji. Samo nekaj še želim reči glede priseljevanja, pri katerem je zlasti veliko zanimanje za Kanado. Naši ljudje so večinoma samo poljedelci, obdelovalci zemlje v najtršem pomenu besede.

Veliko število jih je prišlo v Združene države od leta 1849, ko so se pričeli izseljevati v Kalifornijo, iskajoč zlata. Od takrat so se izseljevali in sedaj je v Združenih državah do 900,000 Jugoslovanov. Mali slovenski oddelek nad 30,000 jih živi samo v Clevelandu. Jugoslovani se lahko prilagodijo za delo v rudnikih in jeklarskih industrijah, kar se je pokazalo zlasti v Združenih državah, kamor so se zatekli radi višjih plač. Malo jih je našlo pot na kmetije kanadskega dominija, kjer jih je sedaj kakih 20,000.

Jugoslavija s svojimi snežnimi vrhovi in zelenimi gozdovi v Sloveniji, s plodnimi njivami po Srbiji in hrvaški, solnčnimi obalami v Dalmaciji, nebotičnimi vrhovi v Črnigori ter ostanki starodavne zgodovine v Macedoniji je država, ki nudi najrazličnejše zanimivosti turistom. Zato sem prepričan, da bo v bližnji bodočnosti postala država za posete ameriških in kanadskih izletnikov. V zvezi s tem so v državi tudi lepe udobnosti, po mnogih krajih zelo dobri hoteli in v Zagrebu je bil pred nedavnim dograjen novi, gotovo najfinejši hotel vse centralne Evrope.

Francozi naredili 17 milijonov škode v Porurju.

Duesseldorf, 27. avg. — Thyssenova firma estimira, da je francosko-belgijska okupacija Porurja, ki je bila zadnje dni končana, povzročila okroglo 70 milijonov mark (približno $17,500,000) škode Nemcem.

ŽARKOMET

Rudarje sujejo z desne in leve.

Listi pišejo, da bo mnogo antracitnih premogovnikov zaprtih to jesen, čeprav rudarji ne zastavkajo. Lastniki rovov, ki so pričakovali štrajk, so nakupičili velike zaloge premoga, in dokler teh ne prodajo, ne bodo obratovali s polno silo.

To je stara povest. Rudar največkrat ne dela, če štrajka ali ne štrajka. Mezdni poviški in druge pridobitve so izgubljene z nestalnim delom. To mora naučiti rudarje, da pogodba je še majhna pridobitev.

Glavna pridobitev za rudarje mora biti, da so tudi oni solastniki rovov in gospodarji svojega dela.

Če pride stavka, bodo imeli rudarji več časa in povoda za premišljevanje. Rudar, ki se še drži starih misli in stare vere, naj se vpraša: Kdo je dal premog? Ali ga je ustvaril Bog ali so ga ustvarili lastniki? Če ga je Bog ustvaril, kdaj je dal ali prodal premog lastnikom s pravico, da smejo izkoriščati pol milijona rudarjev in sto milijonov odjemalcev?

V bibliji, na katero prisega tudi prezident Kulič, ni zapisane te pravice. Kje so jo vzeli?

• • •

Iz Jugoslavije.

Starih novic je dosti. Novo je le to, da ameriški rimar še ni pokopal nobenega žandarja.

• • •

"Izmišljeni dogodkar" odgovarja.

Cenjeni K. T. B.! Leadvillski Trunk piše v "Amerikanskem Poneumnjevalcu", da urednik Žarkometa sam fabricira razne dogodke, v katere pripopa izmišljen kraj in izmišljena imena in podpiše psevdonim. Leadville predujači kot najvišje mesto na svetu. Ako upoštevam atmosfero in druge okoliščine, se ne čudim, če je v gornji izbi fanta v talarju nekaj narobe. Fant je tudi zelo površen. Dogodek, o katerem trdi, da je bil izmišljen v uredništvu Prosvete, je postavil v Ostrožni vrh. V originalu se glasi v Ostrožnem Brdu na Krasu. Ostrožni vrh, kakor tudi "fabriciranje" tega dogodka v Prosvetinem uredništvu, je le v Trunkovi glavi. Vedno nam pravite, da mi rdečkarji in brezverci smo neumni kot žival, samo vi ste pametni in nezmotljivi — pa vas takole v laži ujamemo! Tudi jaz se vselej ne strinjam z Žarkometom, toda kadar bo Trunk toliko pošten kot je Žarkometar, ne bo se mu treba posluževati laži, da se izogne blamiranju. — Johanin sin, zdaj na potu.

• • •

"Alas, poor Yorick!"

V Londonu so začeli igrati Shakespearove drame v modernih kostumih in z moderno opremo. Upam, da se ta reforma razleze na vse predstave iz starih časov. Primerno bi bilo na primer, da se v pasijonskih igrah Krist pripelje v Jeruzalem v "Hupmobilu", namesto da prijezdi na osličku. ('Columbia Six' je že podrtija.) Naj živi revolucija!

• • •

Pa izbrišite, če morete!

Gospod Trunk zelo nerad sliši dogodke iz srednjega veka. Verjamem. "Človeku morajo že presedati večne povesti o grmadah". Presedajo le onim, ki v srcu čutijo krivdo svete cerkve, ki je podkurila grmade. Ampak danes ne bom pisal o grmadah. Saj niso grmade edini spomin na srednjeveško slavo božjo.

G. Trunk, vi večkrat pišete kakor da imate zgodovino srednjega veka, starega veka in vseh vekov v malem prstu. Sicer ne trdite tega direktno, pravite pa, da ste že "vse" znali, ko smo mi še krave pasli. Ali vam je znano, kako so se v 16. stoletju v Belgiji prepirali sveti možje, v katerem jeziku je Bog govoril z Adamom, Adam z Evo in Eva s kačo? Resnično so se "nezmotljivi" možje kregali. Lahko vam citiram vir. In kaj so zaključili? Da je Eva s kačo govorila v francoskem jeziku!

Vem, da porečete, da so bili osli, čeprav so bili duhovniki. Danes vedo tudi duhovni, če hočejo, koliko je star francoski jezik. (V srednjem veku so tudi trdno verjeli, da je španščina jezik v nebesih, medtem ko imajo hudiči najrajši češki jezik.) Smešno, kajne! Ne mislite li, da bodo leta 2225. po Kr. vaši argumenti o raznih stvareh ravno tako smešni? K. T. B.

DELAVSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Stavka tkalcev.

Pittsfield, Mass. — Tkalci tu-
ijnjega podjetja so soglasno
sovali na javnem shodu, da si
anizirajo unijo ter dobijo
ter od tekstilne unije. Oni za-
vajo 10-odstotni povišek in
za jim družba ne prizna,
avkajo. To je zadnjih časov
ivečje gibanje za povišanje
de v tekstilni industriji. Pri-
detih je tri tisoč delavcev.

Jefferson City, Mass. — Pri
inapoxet Manufacuring kom-
iji stavka 150 tekstilnih de-
cev. Zahtevajo 48-urni delav-
in 15 odstotno povišanje
de. Podjetniki so jim pa ho-
i znižati plačo za 10 procentov.

Norwich, Conn. — Tkalci New
gland Mills Co. stavkajo za po-
anje $2.50 na teden.

Lowell, Mass. — Merrimac
olen kompanija je obvestila
oje uslužbence, da zniža me-
za deset odstotkov. V Mysti-
Conn., so radi ravnotake na-
vedi vsi zastavkali.

**otesti radi napada na delav-
sko dvorano.**

New York. — V Fargu, N. D.,
je najeta policija navalila v
orano glavnega stana organi-
cije I. W. W. in je aretirala vse
ne člane te organizacije. A-
eriška unija za civilne svobod-
ine je takoj na to vložila pro-
t. Unija je brzojavila gover-
rju Sorlieju s protestom proti
taciji in takojšnjemu uvede-
u preiskave radi policijske ak-
e, ki je nepostavna. Vso stvar
zasnovali trgovci v Fargu, ki
se hoteli osvetiti organizaciji
W. W., katera jih je bojkoti-
la.

**IJE PONAREJALCI DE-
NARJA PRIJETI.**

Chicago. — Trije moški iz
icaga, o katerih sumijo, da so
ditelji družbe, ki je zadnje ča-
poplavila srednjezapadne dr-
ve s ponarejenimi dvajsetdo-
skimi bankovci v vsoti $500,-
0, so bili v četrtek prijeti na
ti blizu Hammonda. Možaki,
se pišejo Sam Mirabile, Vin-
nt Choils in James Capibanna,
se vozili v avtu. V Hammon-
so kupili gazolin in dali zanj
v bankovec za $20. Prodajalec
pa takoj sumil, da je denar
narejen in je obvestil policijo.
to se je začela burna avtomo-
ska gonja po cestah. Šele ko
policaji streljali na bežeč av-
in s kroglami preluknjali "ta-
rje", so begunci obstali in po-
dili policajem kup bankovcev,
jih puste. V avtomobilu je bi-
bankovcev za več ko tisoč do-
rjev in vsi so bili ponarejeni
rajsetaki. Aretiranci so bili po-
ni v Indianapolis.

Zvezna policija je uverjena,
glavni stan ponarejalcev je v
icagu. Napeli bodo vse sile,
najdejo tiskarno in plošče.

Hamlet" v modernem kostumu.

London, 28. avg. — V gledali-
u Kingsway so začeli igrati
akespearove drame v moderni
leki. Namen reforme je, doka-
ti, da igra je, kar šteje, ne pa
stumi in scenerija. Prva pred-
ava je bila "Hamlet" dne 25.
m. Občinstvo je bilo silno za-
voljno in kritiki ne morejo
rehvaliti moderniziranega
akespeara. Bil je res nov
Hamlet", samo besede so stare.
tvoritvena scena je bila v sobi
oderne palače. Lakaji so streg-
z žganjem in sodavico, gostje
bili v salonskih oblekah, da-
e v današnjih kratkih in izre-
nih oblačilih in igrale so
bridge" ter druge moderne
re. Hamlet je nastopil prvič v
ni moderni obleki in z mehkim
vratnikom, nato je imel na se-
i salonsko obleko, obedniški ža-
et, plavo marinarsko uniformo
v četrtem dejanju, v sceni na
kopališču, se je pokazal v
portni golfni obleki. Kralj in
raljica sta bila oblečena običaj-
moderno. Grobokop je imel
overalls" in trd klobuk. Ofelija
imela kratke lase in moderne
bleke.

Sneg zapadel v Kanadi.

Winnipeg, Man. — Dne 28.
vgusta je padlo dva čevlja sne-
a v Alberti zapadno od Rocky
ountaina. Sneg je pritisnil k
om žito, ki še ni bilo požeto.

Vsi eksperti niso reakcijonarji

Piše Carl Brannin.

Saratov, Rusija. — "Povej čitateljem Federaliziranega tiska, da niso vsi ruski speti (specialisti) samo delavci za plače. Nas je 50,000 v zvezi inženirjev, ki zavedno in z veseljem pomagamo pri gradnji nove Rusije."

Tako je rekel svetovalni inženir največje kovinarske tovarne v Rusiji, takozvanega podjetja "Srp in kladivo" v Moskvi. Vzel je bil dva tedna počitnic za izlet po Volgi. Mož je star okoli 55 let, izobražen je bil na nemških tehničnih šolah, ni komunist, temveč Rus, lojalen svoji domovini in razume smotre novega družabnega reda ter vse sedanje težave.

"Vesel sem, ko govorim z obiskovalcem iz tujine," je rekel. "Rusija je obgrajena z gorami laži in potvarjanj. Ali tu in tam vendar prisije skozi meje tudi resnica. Veselimo se poročila angleške delegacije strokovnih unij. V doglednem času bo prišel ves svet na našo gospodarsko bazo, ker je osnovana na pravicah delavstva. Vsi moramo delati, parasitov ne sme biti. To je prva potreba za previdni red v človeški družbi.

"Diktatorstvo? Priznam s popolnim zavedanjem. Zaostal narod smo, ravno izkopal izpod tlačanskega fevdalizma. Imeti moramo močno vlado z znanstvenim načrtom za organiziranje industrije in vse produkcije. Brez te bi bili že davno podlegli pod napadi imperialistov in pod gospodarsko blokado. In celo s tako vlado je napredek le počasen. Ljudstva ni mogoče poriniti naprej več kakor je samo pripravljeno iti, ali ignorantne in sebične skupine je mogoče držati proč od slabega početja in razdiranja.

"Z vsakim dnem beležimo nov naraščaj v našem podjetju, vsaki dan je naša produktivnost večja in se vzpenja proti predvojnemu standardu. Dajte nam čas in pustite Sovjetsko unijo, da pokaže svetu nekaj novega in povsem finega."

KJE JE DEŽELA KULIJEV?

Washington. (F. P.) — Delo stane v Ameriki manj kot v katerikoli drugi deželi na svetu. Tako je izračunal Samuel Vauclain, vodja tovaren Baldwin Locomotive. Več in boljše stroje ima Amerika ter nima carinskih sten med državami, kar ravno napravlja ameriški business tako dobičkanosen, če ga primerjamo z industrijami v tujezemstvu. Vauclain je povedal, da v njegovem podjetju, kjer je zaposlenih 11,000 ljudi, bi moralo brez tako spopolnjenih strojev delati 135,000 mož. Če računa, da imajo sedanji delavci dotičnega podjetja po $4 na dan, Vauclain izračunava, da ako bi podjetje obratovalo s stroji kot drugod, bi padlo po sedanjem plačevanju dela manj plače na vsakega delavca kot v katerikoli drugi deželi.

Afriški "Mesija" je krstil sto oseb na smrt.

Capetown, Južna Afrika, 28. avg. — Iz belgijske afriške kolonije Kongo je prišlo poročilo o dogodku, ki je razburil belgijske oblasti in ondotne domačine. Med zamorci se je pojavil nov verski voditelj, ki se je nazval sinu božjega. Zamorcem je naznanil, da ga je Bog poslal v Kongo z namenom, da reši izkoriščane črnce. Kdor hoče biti rešen, mora biti krščen na nov način. Nov krst je, da vernik skoči v vodo. Ako ga voda dvigne na površje, je njegova duša čista; če utone, je duša preveč grešna, toda v vodi se bo oprala in pride nazaj bela kakor belopoltni ljudje. Fanatik je dobil več zamorskih bivališč pod kontrolo in vtopil preko sto oseb. Belgijska oblast je poslala patroljo, da stvar preišče, toda zamorci, nahujskani od "preroka", so patroljo pobili. Belgijci so poslali drugo četo in zopet je bilo ubitih 10 policajev. Končno je prišlo vojaštvo, ki je okupiralo vasi in aretiralo 60 pristašev nove vere. Belgijci so tudi potegnili iz reke 55 trupel "krščencev". Prerok je pobegnil.

J. Conrade:

GROF

Vedi Napoli e poi mori!

Seznanila sva se v Napolju v Narodnem muzeju. Ko me je nagovoril, sva stala oba poleg znamenitega Hermesa. Naredil je opazko glede kipa, ne preveč resno, toda umestno, ki je svedočila o njegovi izobraženosti in okusu. Na videz sva se poznala že več dni. Stanoval je v istem hotelu, kakor jaz. Služinčad ga je nagovarjala "gospod grof". Bil je gotovo večkrat in dobrodošel gost v hotelu.

Po našem srečanju in razgovoru v muzeju sem mislil, da ne bom nadležen, ko sem stopil zvečer v natlačeno hotelsko jedilnico in ga prosil, naj mi dovoli prisesti k njegovi mizi. Vljudno in postrežljivo mi je ponudil prazen stol.

Zvedel sem od njega, da je bival na Rivieri, v Opatiji in še marsikje, da se dobro počuti le v napolitanskem zalivu. Stari Rimljani, ki so znali živeti, so vedeli kaj delajo, ko so zgradili svoje vile v Baji, v Vizzi, na Capriju. Grof se je potikal po napoljskih ulicah in zagatah, po okolici, govoril je s krošnjarji, deco, berači. Ko se je vrnil v hotel, je bral ali sviral na glasovirju. Službo je zapustil pred več leti in ni imel tudi družabnih dolžnosti. Bil je vdovec in samo dva meseca poleti je bil redno na obisku pri omoženi hčerki na Češkoslovaškem.

Užival sem njegovo družbo več večerov zaporedoma. Ko so me brzojavno poklicali k obolelemu prijatelju v Taormino me je hotel grof, ki je imel dosti časa, spremiti na kolodvor. Pregledal je več vozov, našel mi dober prostor, me prijazno tolažil, dokler ni odšel vlak in še je dodal za slovo, da me bo pogrešal.

Povrnil sem se v Napolj čez kakih deset dni in sicer prej nego sem pričakoval. Komaj sem stopil zvečer v jedilnico, že sem zagledal na pragu lepo sivo glavo grofovo in sem zapazil, da se je čudno izpremenil. Grof je prestregel moje vprašanje. "Opazili ste, kakor vidim, da sem slabe volje . . ."

"Upam, da niste prejeli kakega slabega poročila?"

"Ne, toda . . . toda . . . popolnoma nepričakovan udarec. Jako neprijetna zgodba."

Pričakoval sem molče pojasnila.

Po dolgem premoru je dodal grof: "To je jako, jako resna zadeva . . . Če dovolite, vam bom povedal vse po kosilu."

Čim sva stopila v kadilnico in sedla v mehke usnjate naslanjače, je pričel grof: "Ali se spominjate, da sem rekel, ko sem vas bil spremil na kolodvor, da hočem iti zvečer poslušat godbo na vrtu Vile Nazionale?"

To sem si dobro zapomnil, kakor tudi njegov, takrat povsem drugačen, svež in brezskrben obraz . . . Grof je pričel dolgo povest, ki me je presenetila z velikim številom natančno popisanih podrobnosti.

Od kolodvora je šel v kavarno na sladoled, pregledal je dnevnik. Opažoval ga je lep mlad človek, črnih oči in črnih las, gotovo kak južnjak, ki so mu natakarji nadvse uljudno stregli. Ta nepremičen pogled ni bil všeč grofu. Bližala se je ura godbe. Naročil je takoj avtomobil in kmalu se je vozil po drevoredih Vile Nazionale. Na njegovo začudenje pa je opazil takoj svojega neprijetnega soseda iz kavarne. Kaj je hotel? Vendar ni bil to ropar, bil je preveč elegantno opravljen. Razen tega se je sprehajalo preveč ljudi, ki so vživali večer in godbo. Grof ni mislil več na mladega gizdalina, toda se ni počutil dobro. Nagajala mu je ob vročem vremenu huda srčna napaka. Poiskal si je bolj temnejše drevorede in se je vsedel na samotno klop. Nežni lunini žarki so risali po pesku vsak list košatih dreves. Godba je slabo donela od daleč. Grof se je zganil šele takrat, ko je zapazil, da igrajo vedno bolj poredkoma in da so se tudi izgubili vsi zaljubljeni parčki, ki so prej hodili mimo. Bilo je menda precej pozno. Hotel je oditi in se je vzdignil, ko je skočila nenadoma iz bližnjega grma proti njemu temna postava in tihi glas je zašepetal: "Stojte! Tiho! Gre za vaše življenje!" Presenečen grof je spoznal svojega vztrajnega zasledovalca. Luna je osvetljevala ostrino njegovega dolgega tenkega noža.

"Kaj ste storili?" sem vprašal nestrpno.

"Nič!" je odgovoril grof. Bil sem brez orožja, njemu pa se je bliskal v roki nož. Razen tega sem star, on pa je bil mlad. Prepričan sem bil, da stoji pred menoj človek iz boljših krogov. Pomislil sem celo trenutno, da me je napadel blaznik. Rekel sem torej tiho neznancu, da ne bom kričal. Zarenčal je kot pes in zahteval s popolnoma mirnim vljudnim glasom: "Izročite mi denarnico!"

Dobil sem denarnico in mu jo pomolil. Ta je zmajal z glavo.

Grof je moral prešteti denar. Vsota ni bila posebno velika. Napadalec je zaničevalno pripomnil: "Beračija" in je vtaknil bankovce v žep. — "Vašo uro!"

Kakor nalašč je dal grof ravno ta dan svoj zlat kronometer urarju, da ga žregulira.

Imel je pri sebi le ceneno srebrno uro, ki jo mlad gospod niti ni pogledal: "Smeti!"

"Prstane!"

"Eden mojih prstanov", je nadaljeval grof, "je bil darilo moje drage rajne žene, drugega pa sem podedoval od očeta kot naš rodbinski pečat. Odgovoril sem roparju: "Prstanov pa vam ne dam!"

Valovi glasbe so se nenadoma razlegli tik nad drevesi, pod katerimi sva stala. Mora je nenadoma izginila. Grof je ostal sam v drevoredu. Kakor v sanjah je prišel do razsvetljene promenade, kjer je bilo že malo ljudi. Parčki in družbe so odhajali, veseli in živahni po drevoredu proti izhodu. Grof je tudi zapustil vrt. Mehanično je stopil v tramvaj, ki ga je peljal do trga San Ferdinando.

Občutil pa je nenadoma, da je hudo lačen in da ima kvečjemu nekaj bakrenega drobiža. Spomnil se je takoj nato, da ima v žepu telovnika francoski cekin, 20 frankov, ki ga je nosil že več dni, ker se mu ni ljubilo ga menjati.

Stal je ta trenutek pred galerijo Umberto in ubral je pot naravnost po širokih mramornih stopnicah. Glad ga je peljal v kavarno Umberto, kjer je le težko našel prosto mizico. Komaj se je vsedel na rdeč baržunast divan, ko je zagledal pri sosedni mizi ob zidu zdaj dobro poznanega neznanca. Grof je hitro pogledal drugam. Mladi častnik, ki je bral večerni list in dva mlada šahista pri isti mizi so bili vsi jako elegantno opravljeni . . . Mogoče se je vendar motil . . . Hlastno je pričel jesti naročen rizoto, ko je poklical njegov sosed glasno in nestrpno natakarja. Eden in potem drugi sluga sta skočila k njemu s postrežljivostjo, ki ni drugače domača pri tej kavarni. Mlad človek jima je nekaj rekel, in eden izmed natakarjev je skočil k vratom ter zakričal na ulico: "Pasquale! Hej Pasquale!"

Grof je videl, kako se je ovijal liki kači med mizicami stari prebrisanec Pasquale, ki je prodajal gostom galerije Umberto smotke, vžigalice, cigarete in razglednice. Ustavil se je z nerodnimi pokloni ob mizici mladega človeka. Ta je vzel smotko. Pasquale mu je ponudil s priliznjenim smehljajem vžigalico in se okrenil proti kotu, ko ga je poklical grof.

Grof si je zbral škatljo cigaret in je popolnoma mirno in tiho vprašal "Prosim vas, Pasquale, kdo je ta mladi gospod?"

Pasquale se je skrivnostno pripognil nad mizico in je zašepetal ne da bi vzdignil oči od svojega pladnja, na katerem je ravnal s podvojeno vnemo svoje glago: "To je plemenitaš, fin kavalir iz odlične Barijske rodbine. Študira na univerzi. On je poglavar — capo — neke družbe mladih gospodov." Vzdignil je svoj pladenj in pomembno pristavil: "Camorra! Vsi profesorji se tresejo pred njim, ker ima roke povsod . . . Uni lire e cinquanta centesimi, signor Conte."

Grof je plačal cigarete s svojim cekinom, in ko mu je vračal Pasquale drobiž, je občutil zopet neznančev pogled. Vzdignil je nehote glavo in se je hitro odvrnil.

Neznanec ga je besno pogledal žarečih nepremičnih oči. Takoj nato je vstal, plačal natakarju in ko si je popravljal ovratnico pred ogledalom je rekel tiho, toda razločno, tako da je čul grof vsako besedo: "A! Imeli ste torej zlat denar, stari slepar, goljuf, bedak. Nič ne de, vas bomo že še našli!"

"Ali ne veste kaj je camorra?" je pričel grof po dolgem odmoru. "Vem, da sem zdaj obsojena žrtev! Navezan sem na Napolj vsled svoje bolezni. Zdaj pa ga moram zapustiti za vedno. Odpeljem se, da bom umrl. "Vedi Napoli e poi mori!" Za me ni to pregovor, temveč bridka resnica."

Slovenska Narodna Podporna Jednota

ustanovljena 8. aprila 1904.

Inkorporirana 17. februarja 1907. v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Čainkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 1, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Bolington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross Kans., za jugozapad. Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 2653 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jožko Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi bratovski na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

SLIKE IZ NASELBIN

Springfield, Ill. — V nedeljo 23. avgusta smo prejeli v Springfieldu nepričakovano vest, da je znana rojakinja Frances Tomažič preminula nagle smrti v Taylorvillu, Ill. Živela je čez sedem let v Springfieldu, Ill., kjer je bila dobra in poštena gospodinja. Zadnja leta je pretrpela veliko žalosti in jeze, kar ji je pustilo kal bolezni. Večkrat je rekla, da jo bo to pokopalo. Se ko je živela v Springfieldu, ji je prišlo dvakrat na srcu hudo, pa je zopet odleglo. Pred dvema mesecema se je prestavila v Taylorville. Rekla je, da še ni nikoli tako zadovoljno živela kot sedaj. Ampak usoda je hotela drugače. V soboto dne 22. avgusta je še delala celi dan in se dobro počutila, zvečer ob 10. je bila pa mrtva.

Bila je doma iz Trbovelj; dekliško ime je bilo Frances Thome. Stara je bila 45 let. Ko smo izvedeli žalostno novico, se nas je več prijateljev iz Springfielda udeležilo pogreba, in tudi iz Nokomisa, Ill., so prišli znanci in prijatelji ter tamkajšne društvo S. N. P. J. ji je priredilo veličasten pogreb tem bolje, ker je bil civilen pogreb. Številni venci, ki jih je imela, so pričali, da je bila rajna Frances priljubljena med rojaki. Bila je članica društva št. 523 S. N. P. J. v Taylorvillu, Ill. Tukaj zapušča moža, dva sina in brata, v stari domovini dve sestri. Draga Frances, dopolnjeno je tvoje grenko življenje in zadobila si mir, ki si ga toliko želela v tvojih žalostnih urah! — **Julia Krmelj.**

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladičarjem in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

VELIKI IZLET V JUGOSLAVIJO

NA NAJHITREJŠEM PARNIKU SVETA

MAURETANIA

30,704 TON

Odpluje iz New Yorka V SREDO 23. SEPTEMBRA OB 11. URI DOPOLDNE.

v Cherbourg, pod osebnim vodstvom MR. S. M. VUKOVIČ'A od newyorškega štaba Cunard proge.

JUGOSLOVANI, ki nameravate obiskati svojo domovino to leto ali v jeseni, imate najlepšo priliko, da se pridružite izletnikom v domovino. Mr. Vuković, ki je izkušen vodja izletov, potoval bo z vami NARAVNOST DO ZAGREBA, ter bo skrbel za vašo pritijago, vizume potnih listov pri preiskavah na meji, itd. Odskrbite si prostor že sedaj.—

Za nadaljna pojasnila obrnite se na krajevnega zastopnika v vašem mestu, ali pa pišite nam v svojem materinem jeziku.

CUNARD LINE

140 No. Dearborn St Chicago, Ill.

ZASTAVE

AMERIŠKE, SLOV. HRV.—! REGALIJE, PREKORAMNICE, TROBOJNICE, ZNAKE, KAPE, UNIFORME, ITD.

SIGURNO 25% CENEJE KOD DRUGOD

VICTOR NAVINŠEK

551 Grove St., Conemaugh, Pa.

J. Kozak:

PIERROT

"Da bi ostala le želja, tako silna, da bi ustvarila v sanjah, v deliriju resnico."—

Štiri mračne stene, z razgledom na vrt, so stale okoli široke, s papirjem preobložene mize. Večerna tišina je s svojo pokojno svetlobo napolnila sobo. Izza omare in postelje, ki sta počenili tesno poleg visokih golih sten, so se zagrebli v njo dolgi prsti mraku. Že se je zaril mrak v črne lase, ki so se sipali čez rosno čelo mladega moža, slonečega ob mizi. Oči so žarele, upadlo obličje je vstajalo iz ozadja kakor silhueta močnega obraza široko razmahnjenih potez. V paraboli navzdol padajoči brki so poostrili, združili poteze spodnje polovice v izraz trpke volje.

Tako je posedal Tratnik vsak večer, odkar se je vrnil iz tujine na bratovo posestvo, ležeče v naročju širokih travnikov, zajezenih z gričevjem na južni strani. Pred vhod gradička je zapeljala mestna cesta. Zadnja plat pa je bila omrežena z velikim naravnim vrtom, ki se je najbohotneje zaganjal v hišo pod oknom Jankove sobe, odkoder se je razprel pogled čez vse ozadje.

Ker je bil mlajši brat, ki je prevzel gospodarstvo, vedno zaposlen s svojo lesno trgovino in je bil večinoma z doma, ni opazil, kako se je starejši brat od dne do dne bolj zasekal v samoto in hiral. Šele poslednji teden se je ustavilo vprašajoče oko na shujšanem telesu in obrazu, ki je prebičal vsak pogled v življenje ter koval razpenjene mišice v trde gube miru in vsezaničevanja. Vsak poizkus, presekati se do jedra bratove zakrknjenosti, je prekinil slednji z hladno vljudnostjo. Preprečilo pa ga je tudi telegrafično obvestilo, ki ga je prejel v jutro, da je utonil srednji brat Silvin v morskem kopališču, kjer je bival.

Ko je vstopil ter mu povedal nesrečno vest, je obstal trepetajoč po vsem telesu. Vse mišice so vztrepetale in izražale bolest, ljubezen, grozo in slabost. Dolgo časa sta molčala, dokler ni izbruhnil Janko v prošnjah, naj se naglo odpelje, da ga dovede domov. Pojavila pa se je na obrazu grozna zavest, da je mrtev, da je ves trud zaman, kar je bilo povod, da je poskušal dobiti zopet oblast nad seboj. Le mirno je še nato pristavil prošnjo, naj se kljub vsemu vendar takoj odpelje — nakar se je zgrudil onemogel na stol, in ne da bi kaj zaužil, je ostal v tem stanju, da ga je zalila večerna luč.

Zapihal je nalahno veter, zdrznila se je mišica na obrazu, utrnila misel, vnela oči, prevzela telo, da je trepetaje vstal in se ozrl.

V bel nočni jopič oblečena žena se je dotaknila s svojo bleščečo roko njegove rame ter se nasmehnila v pozdrav.

"Ti, mati?" — je šepnil bolečе, se od slabosti nalahno opotekel naprej, premagal bližajočo se omedlevico ter v silnem izbruhu veselja skočil k njej: "Ti, mati, ti si prišla!" . . .

"Da, sinko!" so šepnila skrivnostno bleda ustna. Stala je poleg njega visoka, z mrtvaško bledim obrazom, ki je drhtel v skrivnostnem smehljanju vzvalovanih ustnic in se je zdel, da vsrkava večerno luč; tako poln miru je bil, tako veličasten pogled velikih črnih oči.

Stopila je k oknu in on ji je sledil. Takrat je šele minil naval in utrujen je pokleknil pred njo, skril glavo v naročju in objel njen život, naslonjen na obokniсe.

"Kakor včasi," je šepnila.

"Da, v mladosti," je odgovarjal tiho.

"Zakaj te ni bilo, mati, toliko časa? Vsak večer sem te pričakoval, klical po tebi, se v pismih pogovarjal." — Dvignil je svoj pogled in smehljaje ga je poljubila na čelo. Oslabel se je moral nasloniti na zid.

"Zakaj se mi zdi, mati, da ti ne morem gledati v oči, če se nasmehneš?"

"Pride čas, sinko, pride čas."

"In ti? Si me čula?"

"Da, ko je bila tvoja volja tako silna, da ni bilo laži v njej."

"Da, čista . . . čista," še bolj je skril glavo v naročju in pil vonj obleke in telesa.

"Dolgo časa že čutim, kako prihajajo k meni sence njih senc."

Sklonila se je k njemu: "Kdo prihaja?"

"Sence njih senc. Veš od tam ne prihajajo drugače. Prijatelji, znanci, a med njimi te ni bilo."

"Si govoril ž njimi?"

"Ne, ker sem vedel, da pride ura, ko prideš; živo sem veroval, da moraš priti, ker si me spočela."

"Tvoja vera ti je pomagala."

Umolknila sta in se nagnila čez okno.

"Kaj čuješ, moj sinko?"

"Rože šepečejo, vzduh šepeče; ura senc je ta čas."

"Še nekaj slišiš."

"Da je glas vseobdajajočega soroden mojemu."

Sám zase je nadaljeval: "V urah prihoda senc sem razumel rože, vzduh nsokoli. Njih govorica je bila tiha slutnja groze, ki vzkali v človeku, ko ga obsenči razodetje. Vse bolj sem hrepenel po tebi — vse trdnejše upal, da prideš."

"Prišla sem."

"Zdaj si moja, da moja!" Radosti prevzet je planil kvišku, jo objel čez ramena in prsi, koprneče poljubljajoč na čelo. Izmučen je zdrsnil zopet na kolena in omahnil v naročju.

"Sinko, zakaj hrepeniš k nam?"

"Ker verujem v te, sveto telo, ki si me rodilo." Pogledal ji je v smehljajoče se oči.

"Zakaj se smehljaš, mati, kakor prejšnje čase, ko si me na večer zapuščala?"

"Ker vidim, da si tako zelo moje dete, moja kri in meso — otrok zemlje. Čutila sem njeno bol, vidim v zrcalu obraza tvojo."

"Slutil sem torej resnico? Zemlja trpi?"

"Da, saj je bila zapisana v tebi in zemlja se je razodela sorodni duši. Kar sem slutila, se ti je razodelo, ko si izpraševal kakor jaz ob solnčnem zatonu trudni obraz zemlje. Vriskala je v jutro, pozdravljala zarjo, ves dan je v večjih, zdaj ožjih tokih tekala krog solnca, izpraševala, tožila, vabila ga v svoje naročje, dokler ni švignilo z zlobnim posmehom med druge svetove, in ji v bolesti na veke spačilo obraz, da niti verjeti ni mogla ter je napeto prisluhnila šepetanju noči, ki je svatovala ob prižganih bakljah gori na nebu; saj znaš, odgovor noči pa je molčanje na vprašanja ranjenih src. Zdaj veš, zakaj rastejo rože toliko lepše, če zakrivajo solnce oblaki in je luč brez sijaja."

"Mati, nove svetove ti je razodela smrt; kako rad ti sledim."

Prožil ji je rosno čelo, trepetajoče ustnice: "Ljubim te."

"Sinko!" pritisnila je onemoglega nase in ga poljubila, da je vztrepetal po vsem telesu: Krčevito ji je stiskal roke, ves oznojen je vpiral v njo oči, kakor v ekstazi objemajoč najskrivnostnejše bistvo ženske, ki ga je pripeljalo do samega sebe. Ko je splul prvi naval telesnih strasti, je bilo zanj vtelešeno ono, kar je prej slutil — in ni je več ljubil, ker je minula zanj zemlja ter se hotel povrniti nazaj, živeti z njo in v nji.

"Želja, da hočem k tebi," je v presledkih s polnim glasom mirno nadaljeval, "je vzbrstela na poslednjem znanju, razmerju z ljudmi. Kakor z vsakim človekom, so rasli tudi z menoj gotovi momenti od slutnje do jasne zavesti, ki se v nji projicira človeška duša z vsem svojim razmerjem do ljudi in vesoljstva, ki postavi saj enkrat človeka na mejo med življenjem tu in onostranskim.

(Konec prihodnjič.)

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

(Dalje.)

Vendar je redno zahajal k prireditvam, o katerih je mislil, da mora biti zraven, in tako se je Grudnovka nekoliko odškodovala za dolgočasje v rodbini. Leta so bežala, ne da bi toliko čutila njih praznote.

Zdaj pa je nanaglo prišla sprememba. Z vsem tem življenjem ni bila več zadovoljna; zdaj je začutila, da so vsa ta leta izgubljena brez koristi, brez lepote, kakor bi bila izginila v teman prepad. In vedela je, da mora priti novo življenje, z novo vsebino, z drugačnimi cilji in z resničnim utešenjem duše.

Grudnovka se je bila pravkar povsem napravila, ko je zabrnel zvonec. Služkinja je prišla povedat, da zvoni, in gospa je dejala kratko:

— Sprejemam, se razume!

Premišljala je, kdo bi neki došel, pa je hitro po glasu spoznala, da je grofica Strassnigova.

Ona? se je zavzela. Toliko časa je že ni bilo k meni!

Mislila je že o tem in nekaj ji je pravilo, da je morda kriva kleveta, da najbrže kroži kakor tiha kača med njenimi znanci vest, kako se zakon počasi lomi, lomi.

Šla je naproti, s smehljajočim licem, a z nezaupnostjo za tem smehljajem. Grofica ni bila sama, prišla je tudi hči, prijetna blondinka z dobroto in odločnostjo v očeh. Poslavljala se je, ker je odhajala na vseučilišče.

Sedle so na divan, nad katerim je bila vaza z jesenskim cvetjem. Tudi na mizi so skromno podehtevale bele in rdeče martikne.

Grudnovka je pričakovala, da grofica kaj omeni, ker se nista bili toliko časa videli, toda nič se ni opravičevala in tudi ona sama ni zinila o tem.

— Zaigrano je, — je dejala grofica potrto; — zdaj visimo nad prepadom, enega samega bistrovidca ni bilo, da bi nas obvaroval te skrajnosti! Strašno!

— Zakaj strašno? — se je oglasila hči, ki se je zdela Grudnovki nekoliko odtujena. — Ali ni država le orodje v rokah Previdnosti? Nastajajo in propadajo. Ljudstva pa žive dalje in se tudi iz ruševin spet vračajo k živemu viru, ki jim edini daje zdravje, moč, resnično življenje!

Grudnovka je opazovala lepo mladenko in se čudila, kako je v njej vse jasno in stanovitno. Krepka duša je to! si je dejala in se spomnila onega tihega čuvstva, ki ga je bila videla vzplamteti pred meseci. Slepota je objela brata in kdor je slep, ne razloči! Škoda, škoda!

— Kako živite? — je vprašala mati, z glasom, ki je bil samo toplo prijateljski.

Ali ničesar ne ve ali pa me obsoja! se je zganila Grudnovka in iskala primerno besedo.

— Vsak dan teže! — je povedala odkrito ter se spomnila svojih noči.

— Igo slabi, bojim se, da ga izgubim!

Solze so ji silile voči, v njih je bilo zgoščeno vse razočaranje enega življenja. Mlado grofico je ganilo, hotela je reči tolažilno besedo, a prav tedaj so se odprla vrata in Gruden je stopil v sobo, visok, neokreten, bledikast, z zlatimi naočniki. Prišel je že iz urada, ne da bi imel kak opravek, ampak samo zato, da nekoliko iznenadi, on, mož reda, ki je videl, da se dom trže in razpada. Prej ni imel nikdar te navade, šele zadnje mesece je prihajal domov iz urada ob vsaki uri.

Globoko se je priklonil obiskovalkama, jima poljubil roke z običajnim smehljajem, sedel in poprašal po razmerah. Skušal je biti zelo vljuden, kakor se spodobi proti takim gostom, pa je uljudnost prisiljena — pozna se.

— Bržkone si spet pozabil spise, — omeni žena, Gruden pa jo sovražno pogleda, ker čuti strupeno ost.

— Ali še niste popolnoma obtičali z delom? — vpraša grofica, ki se je vedno zanimala za javno življenje, in uradnik razlaga s premišljenim zabavljanjem, kako je vsak dan slabše in težavneje. Vidi pa, da je pri tem obisku odveč, in tudi nevega obstanka nima. Dvigne se kmalu ter se poslavlja z najprijaznejšimi pokloni.

— Kdaj prideš kosit? — vpraša Grudnovka, toda mož se ne zmeni za njo, ne besede, ne pogleda ji ne privošči.

— Sinova bolezen ga tare, — pravi Grudnovka, da bi skrila zijajoči prepad. Kri ji plapola v obrazu, čuti, kakor bi jo bil mož oklofutal vpričo obiskovalk. Bistremu očesu grofice se nič ne da skriti in tudi hči je opazila razkol. S tabureta je vzela knjigo, da bi sklonila vanjo obraz.

— Če nam Igo umre, ne bom prebolela! — je dostavila mati s tihim glasom, v katerem je bil skrit silen gnev. — Brez njega mi ni več življenja!

— Ne, karkoli pride, — je zavračala grofica, — obupa se mora človek ubraniti! Kakor so strašni trenutki v življenju, čas vendar polagoma zaceli rane! Ali nimate hčerke? Ali ni Vlasta zdrava?

— To je čuden otrok! Popolnoma brezčuten, sama ne razumem!

— Mladi ste še, ne pozabite! — je nadaljevala grofica. — Ko bi vam oba umrla, česar Bog ne daj, brez otrok ne ostanete!

Smehljala se je, Grudnovka pa jo je gledala z velikimi očmi.

— Menite? — je rekla za trenutek. — Menite, da je tako gotovo?

Grofica se je dotaknila stvari, ki je bolelo mlado gospo, odkar je Igo hiral. Gotova znamenja so ji govorila, da bi utegnila ostati brez otrok, ko bi umrla sin in hči. In to jo je strašilo.

— Le šalite se, le! — je menila grofica s smehom, ki je pa naglo izginil. Videla je resni obraz znanke in pomislila je. Vedela je o skaljenem razmerju med njo in možem, saj je bilo znano vsem, ni si pa bila na jasnem o vzroku. Da bi ji kaj očitala, tega nikdar! Poznala jo je in dolžila moža, ki ga je bila spregledala do dna. Ni ji ugajalo njegovo častiljubje, zato mu tudi drugih vrlin ni hotela priznati.

— Vidim, — je dejala sočutno, — potrebni ste tolažbe! Zato mi je žal, da nisem večkrat prišla k vam!

Grudnovka ji je bila hvaležna za prijazno besedo.

— Razveselili me boste, kadar me obiščete! — je odgovorila in čutila, da grofica nima predsodkov, o katerih je sumila. Bolj in bolj je potrebovala človeka, s katerim bi se razgovorila od srca, toplo, zaupno.

Naglo je bežal čas in obiskovalki sta odhajali. Iskreno je Grudnovka objela mlado vseučiliščnico ter jo poljubila in solze so ji stopile v oči. Spremila jo je še na ulico in čudeč se zapazila, kako je mlado dekle preprosto oblečeno, nič bolje kakor dekle v trgovini. Tudi voza nista najeli, odšli sta peš.

— Nikdar nisem prav razumela tega zakona, — je dejala grofica hčeri, — vedno sem sodila, da je soglasje le bolj zunanje. Le tega nisem vedela, kaj bi bil vzrok nesoglasju!

— In zdaj veš?

— Ne vem, a domnevam. To je bila pogodba, to ni bil zakon! Čas je tak, ki v njem živimo. Potem se pa ruši, ruši, v muki duš in v prokletstvu. Drama!

— Naravno! — je pritrdila hči. — Ljudje imajo le eno vero, vero v sladke obete, v blagoslov bogastva. In ta vera je varljiva!!

Grudnovka se je vrnila v stanovanje veselejša in olajšana. Še je zdaj pa zdaj podvomila, jeli grofica odkritosrčna. Vsaj njeno odtujenje v zadnjih mesecih ji je vzbujalo dvome. Toda v njenih besedah, v njenem obrazu in očeh ni bilo hinavščine.

Ne obsoja me, sicer bi je ne bilo k meni! si je dejala, stopila k oknu in se zagledala nekam čez strehe.

Razume me in me ne bo nikdar obsojala!

Sedla je h klavirju in nalahko poskušala Schumannovo ljubavno pesem. Lahko ji je bilo pri srcu kakor že davno ne. A kmalu je zvezek odložila in se zamislila.

Kdo ima pravico mučiti me? Greniti mi življenje dan za dnem? Ali nisem svobodna? Je li to sploh življenje? Ne, danes ni in nikdar več ne bo!

(Dalje prihodnjič.)

RAZPRODAJA VICTROL

za polovična cena

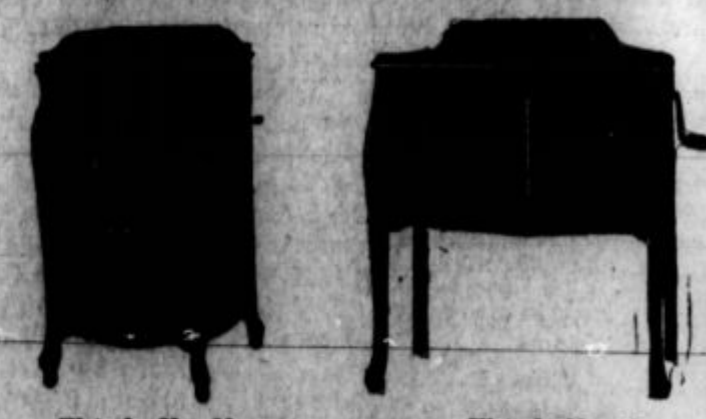

Victrola No. 80
Cena $110.00
Polovična cena $55.00

Victrola No. 210
Cena $110.00
Polovična cena $55.00

Prave glasne Victrole velike, je Victor gramofonska Co. znižala za jeden mesec na polovično ceno. S tem je dala priliko, da si vsak delavec lahko kupi pravo Victrola glasno kot zvon za male cente.

Velika prava Victrola No. 80 cena $110.00, tako tudi Victrola No, 210, ravni pokrov, cena $110.00, dobite sedaj prvo ali drugo za polovično ceno, ZA SAMO $55.00.

Mi smo edini Slovenec v celi Ameriki, ki ima direktno zastopstvo za Victrole in Victor plošče.

Pišite nemudoma po Victrolo ali po brezplačni cenik. Ne zamudite te lepe prilike, kajti ta cena bo veljala le nekako mesec dni, potem pa bo cena zopet stara nazaj $110.00.

Garantimo, da je vsaka Victrola prve vrste nova in nikdar ie rabljena.

IVAN PAJK, VICTOR DEALER

24 Main St. Conemaugh, Pa.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

138

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VRSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA.

Agitirajte za "Prosveto"!

POVSOD PRIZNANA

KOT ZANESLJIVA IN KONSERVATIVNA BANKA

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, VOGAL 19. ULICE

CHICAGO . . . . . ILLINOIS

Postala z združenjem Kaspar State Bank in American State Bank

IMETJE DVAJSET MILJONOV DOLARJEV